

Halfjaarrapportage

College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

Januari – juni 2019

Versie 25 september 2019

Inleiding

Het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) brengt eens per halfjaar op basis van artikel 4, lid 2 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft) schriftelijk verslag uit over zijn werkzaamheden aan de Rijksministerraad, de besturen van de landen, de Staten van Curaçao en Sint Maarten en aan beide Kamers der Staten-Generaal van Nederland. In voorliggende halfjaarrapportage wordt ingegaan op de werkzaamheden van het Cft gedurende de periode van januari tot en met juni 2019. Na een samenvatting worden de werkzaamheden gedurende het eerste halfjaar voor de landen Curaçao en Sint Maarten toegelicht voor wat betreft de begrotingscyclus 2018-2019 en overige gerelateerde onderwerpen.

Samenvatting werkzaamheden

Curaçao

De eerste helft van 2019 stond voor Curaçao in het teken van de begroting 2019 en ook van een advies tot aanwijzing, zoals dat op 1 april is uitgebracht aan de Rijksministerraad (RMR). Er liepen twee hoor en wederhoortrajecten, zowel op basis van de uitvoering 2018 als op basis van de begroting 2019. Daarnaast diende Curaçao bij de RMR een verzoek in om op basis van artikel 25 van de Rft, in het kader van de effecten van de Venezolaanse crisis op de Curaçaose economie, af te mogen wijken van de begrotingsnormen van de Rft.

Curaçao en Nederland tekenden op 21 januari 2019 een samenwerkingsconvenant: "Groeistrategie Curaçao". Daarnaast heeft Curaçao in de eerste helft van 2019 in samenwerking met Nederland gewerkt aan een onderlinge regeling, het zogeheten '*Groeiakkoord naar hersteld vertrouwen en voor een welvarend Curaçao*'. Curaçao stelde verder een Commissie Begrotingsdoorlichting in, deze kreeg de taak om naar het begrotingsproces, fiscale en financieel-economische uitgangspunten en de aansluiting tussen kosten en de begroting te kijken. Op 5 maart 2018 heeft deze commissie haar rapport uitgebracht.

In deze verslagperiode heeft het Cft advies uitgebracht op de vierde uitvoeringsrapportage 2018, de vastgestelde begroting 2019, de begrotingswijziging 2019 (inclusief hoor en wederhoortraject) en de eerste uitvoeringsrapportage 2019. Daarnaast heeft het Cft brieven verzonden op basis van artikel 12 lid 5 Rft bij de vastgestelde begroting, artikel 12 lid 5 Rft bij de derde uitvoeringsrapportage 2018 en een bericht op basis van artikel 13 lid 3 Rft (advies tot aanwijzing). De Rijksministerraad heeft op 12 juli jl. vastgesteld dat Curaçao in gebreke blijft en de normen zoals gesteld in artikel 15 van de Rft niet leidend heeft gemaakt in de opstelling van de begroting en besloten tot het geven van een aanwijzing aan het bestuur van Curaçao.

Sint Maarten

Het jaar 2019 stond, evenals 2017 en 2018, in het teken van wederopbouw en herstel van de financiën van het land Sint Maarten. Ook in 2019 verwacht het Land het begrotingsjaar af te sluiten met een tekort.

Onderhavige verslagperiode heeft voor het Cft met name in het teken gestaan van de begrotingsvoorbereiding 2019. De ontwerpbegroting 2019 is pas in juli van dit jaar door de Staten aangenomen terwijl de vastgestelde begroting medio augustus nog niet was ontvangen door het Cft. Omdat de vaststelling van de begroting 2019 voorwaarde is voor het kunnen opstarten van een aantal belangrijke projecten, is ook in de voortgang van deze projecten vertraging opgetreden. Tijdens de reguliere bezoeken van het College aan Sint Maarten in februari en juni hebben met name deze ontwikkelingen centraal gestaan. In het bijzonder heeft het College de nadruk gelegd op het structureel op orde krijgen van de begroting en het financieel beheer en het tot uitvoering brengen van de hiertoe vereiste plannen, waaronder de belastinghervormingen.

In deze verslagperiode heeft het Cft advies uitgebracht op de jaarrekening 2016, de vastgestelde tweede begrotingswijziging 2017, de vastgestelde eerste begrotingswijziging 2018, de vierde uitvoeringsrapportage 2018, de herziene ontwerpbegroting 2019, de nota van wijziging bij de ontwerpbegroting 2019, de eerste uitvoeringsrapportage 2019 en de maandrapportages december 2018 tot en met mei 2019.

Begrotingscyclus Curaçao

Verantwoording 2014-2017

Het Cft heeft op 21 december 2018 de definitieve jaarrekening en het jaarverslag over 2017 ontvangen. Het Cft heeft hier in tweede helft van 2019 op gereageerd na ontvangst van het SOAB-rapport. De jaarrekeningen 2014 en 2015 zijn aangeboden aan de Staten, maar in de eerste helft van 2019 niet behandeld noch vastgesteld door de Gouverneur. Het Cft heeft ervoor gekozen hier niet langer op te wachten en de jaarrekeningen 2014 tot en met 2016 betrokken bij het advies op de jaarrekening 2017. Het Cft heeft verscheidene keren benadrukt dat het proces tot vaststellen van de jaarrekeningen versnelling en verbetering behoeft. Het tijdig doorlopen van de begrotings- en verantwoordingscyclus is van belang zodat de Staten het budgetrecht ten volle kunnen uitoefenen. Het tijdig vaststellen van jaarrekeningen van enig jaar is ook van belang voor de begrotingsvoorbereiding van het daaropvolgende jaar.

Uitvoering begroting 2018

Op 20 december 2018 reageerde Curaçao op het advies van het Cft bij de derde uitvoeringsrapportage. In deze brief gaf Curaçao aan dat de gewone dienst naar verwachting met een tekort zou afsluiten van ANG 39,1 miljoen, terwijl er in de derde uitvoeringsrapportage een overschot van ANG 42,4 miljoen was begroot in 2018. Op 14 januari heeft het Cft gereageerd op de brief van Curaçao in het kader van het hoor- en wederhoor traject naar aanleiding van de derde uitvoeringsrapportage 2018. Het Cft sprak daarin zijn zorgen uit over de betrouwbaarheid van de cijfers en het gebrek aan budgetdiscipline. Ook heeft het Cft Curaçao verzocht om met een meer evenredige verdeling te komen van de compensatie van de totale tekorten over 2017 en 2018 in de jaren 2019 tot en met 2021, waarbij minimaal een derde van het tekort in 2019 al wordt gecompenseerd. De minister werd op basis van artikel 13 lid 1 van de Rft verzocht binnen veertien dagen te reageren, dus uiterlijk op 28 januari. Afhankelijk van deze reactie zou het Cft besluiten tot het al dan niet berichten van de Rijksministerraad op basis van artikel 13 lid 1 jo. artikel 13 lid 2 van de Rft.

Op 28 januari ontving het Cft een reactie van Curaçao. Aangezien het Cft op basis van de reactie niet kon concluderen dat was voldaan aan de normen uit de Rijkswet, stuurde het op 11 februari een reactie op basis van artikel 12 lid 5 van de Rft. Omdat er tevens een hoor en wederhoortraject liep voor de begroting 2019 stelde het Cft een bericht aan de Rijksministerraad uit.

Het Cft reageerde op 5 maart op de vierde uitvoeringsrapportage van Curaçao en constateerde dat het te verwachten tekort 2018 was opgelopen naar ANG 52,7 miljoen. Deze verdere verslechtering van ANG 13,6 miljoen werd met name veroorzaakt door extra tegenvallers bij de belastingen. Het Cft gaf aan dat er nog meer risico's waren, onder meer bij de baten uit niet belastingopbrengsten, die het definitieve resultaat 2018 negatief konden beïnvloeden. Op basis van de vierde uitvoeringsrapportage werd het te compenseren tekort over 2017 en 2018 in totaliteit ANG 169,5 miljoen. Het Cft gaf aan de Rijksministerraad te zullen berichten, na afloop van het lopende hoor en wederhoortraject, op basis van de vastgestelde begroting 2019.

Op 1 april berichtte het Cft de Rijksministerraad dat verwacht werd dat 2018 met een tekort van ANG 52,7 miljoen zal worden afgesloten. Dit bericht ging gepaard met een advies tot aanwijzing. Op 27 mei berichtte het Cft de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties aanvullend dat het indicaties had dat het tekort hoger zal uitvallen en dat het definitieve tekort uit de jaarrekening 2018 zal blijken.

Begroting 2019

Curaçao heeft op 2 januari een vastgestelde begroting inclusief nota van wijziging aangeboden aan het Cft. Op 16 januari jl. gaf het Cft hier een advies bij op basis van artikel 12 van de Rft. Het Cft oordeelde, mede op basis van de realisatie in 2018, dat de begroting 2019 niet realistisch was. Het Cft heeft geadviseerd om de begroting meerjarig aan te passen met een begrotingswijziging zodat deze in overeenstemming zou worden gebracht met de normen uit artikel 15 van de Rft. De aanbevelingen van het Cft betroffen: het bijstellen van de begroting op basis van de beschikbare gegevens over de realisatie in 2018, het gelijkmatig verdelen van de compensatie van de tekorten uit 2017 en 2018 en het per direct versterken van het financieel beheer en de budgetdiscipline. Het Cft gaf aan dat uiterlijk 1 maart een begrotingswijziging aangeleverd diende te worden bij de Staten.

Op 30 januari ontving het Cft een reactie van Curaçao op basis van artikel 12 lid 4 van de Rft. In dit bericht gaf Curaçao aan de problematiek te erkennen. Ook werden er een aantal voorstellen gedaan die tot doel hadden de begroting weer in evenwicht te brengen. Curaçao gaf onder meer aan een Commissie Begrotingsdoorlichting te hebben ingesteld, om de begroting 2019 inclusief meerjarenramingen door te lichten en te komen tot realistische meerjarencijfers. In de reactie van Curaçao werden verschillende maatregelen ten aanzien van financieel beheer en begrotingsdiscipline gepresenteerd, waaronder een verplichtingenstop en een plan ter verbetering van de heffing en inning van de belastingen. Daarbij werd aangegeven dat het indienen van een begrotingswijziging aan de Staten voor 1 maart onrealistisch was gelet op de formele adviestrajecten van de Raad van Advies en het Cft, daarbij was het voornemen van Curaçao om de resultaten van de begrotingsdoorlichting te gebruiken. Curaçao gaf ook aan de belastingopbrengsten met ANG 91,6 miljoen te willen bijstellen. Voor wat betreft de compensatie van de tekorten over 2017 en 2018 deed de het bestuur geen aanvullend voorstel, omdat de begrotingsdoorlichting nog niet was afgerond. Aangezien het Cft met de reactie van het bestuur niet kon concluderen dat was voldaan aan de aanbevelingen van het Cft, stuurde het Cft op 13 februari een reactie op basis van artikel 12 lid 5 van de Rft.

Curaçao heeft op 1 april een concept begrotingswijziging aangeboden aan het Cft, op basis van artikel 11 van de Rft. Het Cft reageerde op 15 april op de begrotingswijziging. Het Cft gaf daarin aan dat het bestuur van Curaçao bereidheid heeft getoond om enkele betekenisvolle stappen te zetten. Het Cft hield echter de verwachting dat 2019 met een aanzienlijk tekort zou worden afgesloten. Het Cft voorzag diverse risico's en achtte aanvullende maatregelen noodzakelijk om meerjarig te voldoen aan de normen van de Rft. De aangepaste begrotingswijziging is in de eerste helft van 2019 niet behandeld door de Staten, Curaçao was bezig met een traject ter afronding van een Nationale Dialoog teneinde meer draagvlak te krijgen voor een pakket met maatregelen.

Uitvoering begroting 2019

Curaçao heeft op 27 mei de eerste uitvoeringsrapportage bij het Cft aangeleverd en het Cft reageerde op 12 juni op deze uitvoeringscijfers. In deze uitvoeringsrapportage is het resultaat over 2018 bijgesteld. Curaçao berichtte daarnaast dat de realisatie in lijn was met de prognoses. De schuldquote is gestegen naar 45,3 procent van het bbp per eind maart. De kapitaaldienst 2019 sluit in de eerste uitvoeringsrapportage met een voorlopig voordelig saldo van ANG 281,1 miljoen. Dit saldo ligt ANG 212,5 miljoen hoger dan de prognose en dit wordt grotendeels verklaard door de verkoop van United Telecom Services (UTS) en de aangetrokken lening uit 2018.

Advies tot aanwijzing en andere onderwerpen

Verzoek artikel 25

Op 27 maart heeft de regering van Curaçao een brief gestuurd aan de voorzitter van de Rijksministerraad met een beroep op artikel 25 van de Rft. Op basis van dit artikel kan in gevallen van schade als gevolg van "buitengewone gebeurtenissen" in overeenstemming met een beslissing van de

Rijksministerraad afgeweken worden van de begrotingsnormen uit artikel 15 van de Rft. De regering van Curaçao verwijst in de brief naar de impact van de economische crisis en de huidige politieke onzekerheden in Venezuela op de economie van Curaçao. De Rijksministerraad heeft niet ingestemd met het verzoek van Curaçao en heeft daarbij een advies van het Cft aan de Rijksministerraad in ogenschouw genomen.

Advies tot aanwijzing

Op 1 april heeft het Cft op basis van artikel 13 lid 2 de Rijksministerraad bericht met een gemotiveerd advies tot het geven van een aanwijzing. Het Cft heeft geconcludeerd dat Curaçao enkele betekenisvolle stappen wil zetten per 1 juli 2019, maar ook voor het derde achtereenvolgende jaar niet aan de wettelijke norm van een sluitende gewone dienst zal voldoen en dat het financieel beheer niet op orde is. Curaçao heeft op 7 juni zijn visie kenbaar gemaakt. De Rijksministerraad heeft op 12 juli vastgesteld dat Curaçao in gebreke blijft en besloten tot het geven van een aanwijzing aan Curaçao. Daarnaast heeft Curaçao onderhandeld met de regering van Nederland om te komen tot een onderlinge regeling (het zogeheten Groeiakkoord) waarin afspraken zijn gemaakt over het bieden van substantiële, concrete en directe hulp aan Curaçao op domeinen waar hervormingen noodzakelijk zijn.

Schuldquote en rentelastnorm

De rentelastnorm in 2019 bedraagt voor Curaçao ANG 119,3 miljoen. De totale rentelasten van de collectieve sector bedragen ANG 63,5 miljoen, circa 53 procent van de rentelastnorm. De schuldquote van Curaçao bedraagt eind juni circa 45,3 procent van het bbp. Dit is een stijging van 0,8 procentpunt ten opzichte van eind 2018 (circa 44,5 procent bbp). Bij de bepaling van de schuldquote is uitgegaan van de groeiramingen van maart 2019 van de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS).

Financieel beheer

Op 17 oktober 2018 hebben de regering van Curaçao en het Cft afgesproken dat de regering verbeteringen zal aanbrengen in het financieel beheer om zo tot een goedkeurende controleverklaring te komen bij de jaarrekening 2021. Voor het behalen van deze doelstelling heeft Curaçao een Roadmap vastgesteld. Middels de BW 2019 is ANG 3 miljoen vrijgemaakt voor de versterking van de financiële functie binnen het overheidsapparaat. In de eerste uitvoeringsrapportage is verslag gedaan van de voortgang van de uitvoering van de Roadmap. Het Cft heeft in de reactie op de eerste uitvoeringsrapportage de minister gevraagd om in de tweede uitvoeringsrapportage concreter inzicht te verschaffen in de werkzaamheden bij de uitvoering van de verschillende projecten, bijvoorbeeld over de subdoelen van de Roadmap en daarbij ook de uitdagingen en risico's te benoemen. Zodoende kan het projectverloop beter gevolgd worden.

Hospital Nobo Otrobanda (HNO)

Het Cft heeft bijzondere aandacht voor de realisatie van het nieuwe ziekenhuis HNO vanwege de omvang van het project en de mogelijke meerjarige budgettaire risico's voor de landsbegroting. In 2019 zal waarschijnlijk het nieuwe ziekenhuis HNO in gebruik worden genomen met – naar verwachting – hogere exploitatielasten. Met Curaçao is de afspraak gemaakt dat deze hogere exploitatielasten worden gecompenseerd door een verbetering van de efficiency in de ziekenhuiszorg. Het Cft heeft in 2018 gevraagd naar een volledige second opinion op de businesscase, inclusief gevoeligheidsanalyse. In de eerste helft van 2019 is deze niet afgerond. Om de hogere exploitatiekosten te ondervangen heeft de regering de taskforce marktordering en financiering zorgsector ingesteld. Deze heeft vier zorggebieden als belangrijkste drijvers van de zorguitgaven geïdentificeerd: de farmaceutische zorg, de medisch-specialistische zorg, de medische uitzendingen en de laboratoriumkosten. De taskforce heeft op 5 maart een rapport met voorstellen voor kostenbesparingen in de zorg uitgebracht.

Overheidsentiteiten en de collectieve sector

Het Cft heeft bij zijn advies op de vastgestelde begroting gevraagd aan Curaçao om aan te geven hoe voorkomen wordt dat ook in 2019 een additioneel tekort van C-post, net als in 2018, aangevuld moet worden vanuit de landsbegroting. Curaçao stelt zich op het standpunt dat er per saldo een vordering is

op C-post en dat de netto kostenvergoeding gemaximaliseerd wordt; hier dient nog een vaststellingsovereenkomst voor te worden opgesteld. In zijn advies op de eerste uitvoeringsrapportage heeft het Cft gevraagd om nadere informatie over de betaalafspraken met Bureau Intellectueel Eigendom (BIE), het Kadaster en Bureau telecom en Post (BTP), opdat eventuele tegenvallers tijdig in beeld gebracht worden. Tevens heeft het Cft aangegeven te willen beschikken over de realisatiecijfers van de SVB over de uitvoering van de sociale fondsen, toegezegd is dat de jaarrekening 2018 van de SVB in het derde kwartaal beschikbaar zal zijn.

Begrotingscyclus Sint Maarten

Verantwoording 2017 en eerder

Het Cft heeft in zijn adviezen regelmatig aandacht gevraagd voor het tijdig doorlopen van de begrotings- en verantwoordingscyclus, zodat de Staten het budgetrecht ten volle kunnen uitoefenen. Daarnaast is het op tijd vaststellen van de jaarrekening van enig jaar ook van belang voor de begrotingsvoorbereiding van het daaropvolgende jaar. De jaarrekeningen over de jaren 2013 en 2014 zijn in maart 2019 door de Staten behandeld. Bij het opstellen van onderhavig verslag waren deze jaarrekeningen nog niet vastgesteld. Ook de jaarrekeningen 2015 tot en met 2017 zijn nog niet vastgesteld.

Het Cft heeft op 10 mei zijn reactie op de door de ministerraad behandelde jaarrekening 2016 gegeven. De jaarrekening 2016 toont een tekort op de gewone dienst van circa ANG 8 miljoen. Met name de eindafrekening Overheidsziektekostenregeling over de jaren 2012 tot en met 2016, extra pensioenlasten over voorgaande jaren en een afwaardering van de deelneming in de haven van Sint Maarten hebben geleid tot extra lasten.

Uitvoering begroting 2018

De vierde uitvoeringsrapportage 2018 is op 6 maart 2019 bij het Cft ingediend. Uit de uitvoeringsrapportage blijken ANG 374,4 miljoen aan baten en ANG 464,7 miljoen aan lasten, waardoor een tekort van ANG 90,3 miljoen resulteert. Dit is lager dan het in 2018 begrote tekort van ANG 197,1 miljoen. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door hoger dan verwachte belastingbaten en een lager dan begrote realisatie van personeelslasten. Het Cft heeft in zijn reactie op de vierde uitvoeringsrapportage aangegeven er rekening mee te houden dat het tekort nog kan wijzigen als gevolg van correcties bij het opstellen van de jaarrekeningen. Volgens de Rft dient de vastgestelde jaarrekening 2018 uiterlijk 31 augustus 2019 te zijn aangeboden aan het Cft hetgeen gezien de achterstand bij het opstellen van de jaarrekeningen niet mogelijk zal zijn.

Begrotingswijzigingen 2017 en 2018

Sint Maarten heeft met aanzienlijke vertraging in het tweede kwartaal van 2019 twee vastgestelde begrotingswijzigingen aan het Cft verzonden. Op basis van artikel 12 van de Rft heeft het Cft in zijn adviezen van d.d. 17 april en 27 mei 2019 bij deze begrotingswijzigingen benadrukt dat een begroting of een verordening tot wijziging van een begroting onmiddellijk nadat deze is vastgesteld aan het Cft dient te worden gezonden en dat hieraan niet is voldaan.

Begroting 2019

De tijdlijn ten aanzien van de goedkeuring van de begroting 2019 is hieronder toegelicht:

- *23 november 2018:* De Rijksministerraad heeft op grond van artikel 25 van de Rft ingestemd met het afwijken van de normen van artikel 15 van de Rft en daaraan voorwaarden gesteld. Sint Maarten werd verzocht de ontwerpbegroting 2019 te herzien en o.a. de lasten op de gewone dienst te verlagen.
- *25 februari 2019:* Het Cft heeft geadviseerd op de herziene ontwerpbegroting 2019 van Sint Maarten.
- *1 maart 2019:* Sint Maarten heeft de door de raad van ministers goedgekeurde herziene ontwerpbegroting aan de Rijksministerraad aangeboden. Zoals in de besluitvorming in de Rijksministerraad van 23 november was verzocht, heeft het Cft de Rijksministerraad bij de herziene ontwerpbegroting geadviseerd.
- *10 mei 2019:* Sint Maarten heeft een nota van wijziging bij de begroting 2019 aan het Cft aangeboden waarin additionele posten voor de bekostiging van bijstand van Nederlandse politie en detentieverbetering is opgenomen. Deze herziening was benodigd om aan gemaakte afspraken met Nederland te voldoen.
- *22 mei 2019:* Het Cft gaf op 22 mei een advies op basis van artikel 11 van de Rft bij deze nota van wijziging. In het oordeel heeft het Cft aangegeven niet te kunnen vaststellen of alle

ontvangsten en uitgaven zijn opgenomen in de (meerjarige) begroting. Ook heeft het Cft het algeheel voorbehoud op de kapitaaldienst gehandhaafd. De begroting is op 2 juli door de Staten van Sint Maarten goedgekeurd.

De begroting voor 2019 toont ANG 483,8 miljoen aan lasten, ANG 412,8 miljoen aan baten en een verwacht tekort van ANG 71,0 miljoen. Sint Maarten dient in 2019 voldoende maatregelen te nemen om zo snel mogelijk weer een begrotingsevenwicht te creëren en te voldoen aan de normen van artikel 15 van de Rft. Een belangrijk inkomstenverhogend project in de begroting 2019 is de hervorming van de belastingdienst. De uitvoering van dit project is evenals de uitvoering van het project ter verbetering van het financieel beheer vertraagd, mede door het uitblijven van een vastgestelde begroting.

Uitvoering begroting 2019

De eerste uitvoeringsrapportage 2019 is op 28 mei 2019 bij het Cft ingediend. De uitvoeringsrapportage over het eerste kwartaal toont ANG 112,0 miljoen aan gerealiseerde baten en ANG 108,1 miljoen aan gerealiseerde lasten, waarmee het begrotingssaldo over deze periode uitkomt op ANG 3,9 miljoen positief. Desondanks wordt er volgens de (ontwerp)begroting voor het jaar 2019 een tekort van ANG 71 miljoen verwacht. Sint Maarten geeft als reden voor het positieve resultaat aan dat in het eerste kwartaal terughoudendheid is nagestreefd bij het aangaan van verplichtingen wegens het ontbreken van een vastgestelde begroting. Daarnaast is de realisatie van de baten in het eerste halfjaar licht hoger dan begroot.

Teneinde het liquiditeitsverloop beter te kunnen monitoren ontvangt het Cft, conform het besluit van de Rijksministerraad van 23 november 2018, naast de driemaandelijke uitvoeringsrapportages ook maandrapportages van Sint Maarten. Deze maandrapportages zijn door het Cft over de maanden januari tot en met juni tijdig ontvangen. Deze maandrapportages hebben een beter inzicht gegeven in de ontwikkeling van de baten, lasten en liquiditeit van Sint Maarten. Het Cft heeft in zijn ambtelijke reacties op de maandrapportages aandacht gevraagd voor een betere toelichting ten aanzien van het verbeterplan financieel beheer.

Overige onderwerpen Sint Maarten

Aanwijzing 2015

Op 8 november 2018 rapporteerde Sint Maarten in een brief aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de vier punten van de nog steeds van kracht zijnde aanwijzing uit 2015. Bij de brief van Sint Maarten heeft het Cft op verzoek van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op 18 december 2018 een advies uitgebracht. In dit advies wordt aan de Rijksministerraad voorgesteld de aanwijzing onverminderd van kracht te laten zijn, de daarin opgenomen termijnen bij te stellen en aanvullende afspraken te maken. Op basis hiervan is een concept Koninklijk Besluit tot wijziging van de aanwijzing uit 2015 opgesteld en in april in de Rijksministerraad behandeld. Bij dit concept heeft Sint Maarten inmiddels zijn zienswijze gegeven.

Leningen en liquiditeit

De met de Rijksministerraad overeengekomen liquiditeitssteun aan Sint Maarten voor het jaar 2018 wordt in tranches op basis van gerealiseerde cijfers uitgekeerd, waarbij per tranche een verzoek door Sint Maarten moet worden ingediend. Het Cft heeft bij alle drie de verzoeken van Sint Maarten geadviseerd. De eerste tranche van ANG 32,6 miljoen is in 2018 door Sint Maarten ontvangen terwijl de tweede tranche van ANG 32,9 miljoen in de eerste helft van 2019 is ontvangen. De derde tranche van ANG 30 miljoen, waarvan ANG 8,7 miljoen voorwaardelijk en gerelateerd aan de goedkeuring van de pensioenherziening, is nog niet door Sint Maarten ontvangen. Per 30 juni beschikt Sint Maarten nog over een liquiditeitssaldo van ANG 84,8 miljoen, waarvan ANG 57,4 miljoen vrije liquide middelen. De totale liquide middelen zijn met ANG 1,7 miljoen toegenomen ten opzichte van 1 januari 2019.

Ten behoeve van het jaar 2019 heeft het Cft op 6 maart 2019 op verzoek van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Rijksministerraad geadviseerd over de liquiditeitsbehoefte van Sint Maarten. De Rijksministerraad heeft voor het daadwerkelijk toekennen van liquiditeitssteun voor het jaar 2019 een aantal voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden hebben betrekking op onder meer de detentiecapaciteit, de bezoldiging en emolumenten van de Statenleden, de inzet van de Nationale politie en de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd.

De financiering van het herstel van de luchthaven wordt mede beoogd door een lening bij de Europese Investeringsbank (EIB) van circa ANG 91 miljoen. Op 12 juni 2019 ontving het Cft het betreffende leenverzoek en op 26 juni 2019 is hierop positief geadviseerd. Aangezien de lening niet onder de definitie van kapitaaluitgaven valt en daarmee afwijkt van de Rft, is tevens instemming van de Rijksministerraad op grond van artikel 25 van de Rft vereist. De Rijksministerraad heeft op 5 juli 2019 ingestemd met deze afwijking.

Schuldquote en rentelastnorm

De rentelastnorm bedraagt in 2019 ANG 33,6 miljoen. Het totaal aan rentelasten van de collectieve sector bedraagt circa ANG 14,1 miljoen, circa 42% van de rentelastnorm. De schuldquote bedraagt 38% van het bbp (stand per eind maart 2019). Bij de bepaling van de schuldquote is uitgegaan van de groeiramingen van maart 2019 van de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten.

Het IMF publiceerde in juli 2019 een rapport over de economische situatie en de overheidsfinanciën van Sint Maarten (*Kingdom of The Netherlands – Sint Maarten Macro-Fiscal Framework*). De voorspellingen van het IMF (baseline scenario) voor de schuldquote laten een neerwaarts verloop zien vanaf 2023, waarbij in dat jaar de piek in de hoogte van de schuldquote van 57 procent van het bbp bereikt wordt. Het Cft monitort zowel de schulddispositie als de ontwikkeling van de schuldquote en vermeldt deze in de adviezen.

Financieel beheer

In de eerste helft van 2019 heeft het Cft geen voortgang geconstateerd ten aanzien van de twaalf deelprojecten in het verbeterplan financieel beheer uit 2016. Deze deelprojecten staan al langere tijd nagenoeg stil. De minister van Financiën van Sint Maarten gaf in 2018 aan een nieuw integraal plan van aanpak te presenteren voor het verbeteren van het financieel beheer. Dit plan is in april 2019 in de ministerraad van Sint Maarten goedgekeurd, maar de implementatie is nog niet gestart.

Het financieel beheer van Sint Maarten schiet ernstig tekort. De accountant SOAB heeft een verklaring van oordeelonthouding afgegeven bij de jaarrekening 2016 voor het getrouwheidsaspect en een afkeurende verklaring voor het rechtmatigheidsaspect. De Algemene Rekenkamer Sint Maarten oordeelt dat de jaarrekening 2016 geen getrouw beeld geeft en dat niet wordt voldaan aan relevante wet- en regelgeving. Het Cft heeft met Sint Maarten de afspraak gemaakt dat wordt toegewerkt naar een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening 2021. Hoewel Sint Maarten het verbeteren van het financieel beheer als prioriteit heeft betiteld, zal een forse intensivering nodig zijn om de benodigde verbeteringen te realiseren en het doel van een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening 2021 te halen.

Overheidsvennootschappen en collectieve sector

In het eerste halfjaar van 2019 heeft het Cft in meerdere adviezen stilgestaan bij de overheidsvennootschappen van Sint Maarten. In deze adviezen heeft het Cft de aandacht gevraagd voor de gevolgen van de financiële resultaten van de deelnemingen op de begroting en de jaarrekening van het Land. Daarnaast is in de adviezen van het Cft ook gewezen op de achterstand in het aanleveren van vastgestelde jaarrekeningen door de overheidsvennootschappen en het belang van actuele financiële informatie voor de begrotingsuitvoering van het Land. Hetzelfde is gedaan met betrekking tot de entiteiten binnen de collectieve sector. Het Cft gaat in het tweede halfjaar op grond van artikel 8 van de Rft een verzoek doen aan het land Sint Maarten voor het aanleveren van de jaarrekeningen van de overheidsentiteiten over 2018 en eerder.

Conform artikel 23 lid 1 van de Rft dient het Land uiterlijk 1 april 2019 een vastgestelde actualisering van de samenstelling van de collectieve sector aan het Cft te sturen. Dit document was eind juni nog niet door het Cft ontvangen.